

انجمن زبان‌شناسی ایران با همکاری پژوهشکده زبان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار می‌کند:

The 2nd National Conference on Cognitive Semantics

دومین همایش ملی معناشناسی شناختی

- دبیر علمی: دکتر بلقیس روشن
- دبیر اجرایی: مریم محمدی

سخنران کلیدی

دکتر احمد پاکتچی
رئیس پژوهشکده دانش‌نامه‌نگاری
پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

زمان برگزاری

سه‌شنبه ۲ دی ۱۳۹۹
از ساعت ۹ تا ۱۵

همایش مجازی برگزار می‌شود. لینک ورود به جلسه:

<https://webinar.ihcs.ac.ir/b/ihc-4gt-v6d>

ارائه‌دهندگان پوستر

بهار پورشاهیان
فریده حق‌بین
محمد رضا دهقان‌زاده
رامین گلشائی
سید محمود متشرعی
فرزانه موسوی
فاطمه یوسفی‌راد

سخنرانان همایش

حمید آقایی
المیرا اسماعیل‌پور
آزیتا افراشی
علی ایزانلو
مسعود دهقان
حوریه شاه‌حسینی
فائقه شاه‌حسینی

مصطفی عاصی
حیات عامری
علی عبداللهی‌نژاد
سیما کیایی
ارسلان گلغام
نسا میهن‌پرست
بهناز وهابیان

پژوهشگاه علوم انسانی، مطالعات و فرهنگی

انجمن زبان‌شناسی ایران

انجمن زبان‌شناسی ایران با همکاری پژوهشکده زبان‌شناسی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی برگزار می‌کند:

دومین همایش ملی معنائشناسی شناختی

سه‌شنبه ۲ دی ۱۳۹۹

دبیر علمی: دکتر بلقیس روشن

دبیر اجرایی: مریم محمدی

انجمن زبان‌شناسی ایران

نشر نویسه پارسی
Newsesh Parsi Publishing

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

برنامه سخنرانی‌های دومین همایش ملی معنائشناسی شناختی

۰۹:۱۵	۰۹:۰۰	ریاست محترم انجمن زبان‌شناسی ایران دکتر شهین نعمت‌زاده دبیر علمی همایش دکتر بلقیس روشن	افتتاحیه و خیرمقدم
۰۹:۳۰	۰۹:۱۵	دکتر احمد پاکتچی	نگاهی فرهنگی - شناختی به مفهوم‌سازی عدد دو
ریاست نشست اول: دکتر شهین نعمت‌زاده			
ساعت		دانشگاه	موضوع
۱۰:۰۰	۰۹:۳۰	دانشگاه آزاد، واحد تهران جنوب پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی	رویکرد شناختی به چندمعنایی «دل» در اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های فارسی
۱۰:۳۰	۱۰:۰۰	دانشگاه آزاد، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه تربیت مدرس دانشگاه تربیت مدرس	تبیین تمایز افعال قالب آگاهی - یافتن در فریم‌نت فارسی با رویکرد معنی‌شناسی قالب‌بنیاد
ارائه پوستر			
۱۰:۴۰	۱۰:۳۰	دانشگاه جهرم	مطالعه استعاره و چندمعنایی در زبان فارسی
۱۰:۵۰	۱۰:۴۰	دانشگاه فردوسی مشهد	بررسی حروف اضافه مضاعف از منظر نظریه شناختی
۱۱:۰۰	۱۰:۵۰	استراحت	
ریاست نشست دوم: دکتر فائقه شاه‌حسینی			
۱۱:۳۰	۱۱:۰۰	دانشگاه کردستان دانشگاه بوعلی سینا	خوانش تقابلی معنایی «مرگ و زندگی» بر اساس رویکرد شناختی: مطالعه موردی اشعار شاملو و سهراب
۱۲:۰۰	۱۱:۳۰	دانشگاه فردوسی مشهد	تأثیر حرکت فرضی بر تفسیر صورت‌های زبانی؛ مورد پژوهی «جنگ ایران و عراق»
ارائه پوستر			
۱۲:۱۰	۱۲:۰۰	دانشگاه علامه طباطبایی دانشگاه پیام نور	رویکردی شناختی اجتماعی به چندمعنایی واژگانی؛ مطالعه موردی: «شیرین»
۱۲:۲۰	۱۲:۱۰	دانشگاه الزهرا	ضرب‌المثل‌های عامیانه ترکی آذری از منظر معنی‌شناسی شناختی
۱۳:۳۰	۱۲:۲۰	استراحت	
ریاست نشست سوم: دکتر گلرخ سعیدنیا			
۱۴:۰۰	۱۳:۳۰	کالج بین‌المللی دانشگاه علوم پزشکی تهران دانشگاه اصفهان	هستان‌شناسی رویدادهای حرکتی (MVO) با ابزار پروتج
۱۴:۳۰	۱۴:۰۰	دانشگاه شهید بهشتی	قلمروهای مبدأ انتزاعی در فرایند شناخت در استعاره‌های مفهومی
۱۵:۰۰	۱۴:۳۰	دانشگاه الزهرا	تحلیل علم‌سنجی آثار منتشرشده در حوزه معنی‌شناسی شناختی براساس پایگاه دادگان اسکوپوس در ده سال اخیر
۱۵:۱۵	۱۵:۰۰	اختتامیه	

رویکرد شناختی به چندمعنایی «دل» در اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های فارسی

سیما کیایی^۱

آزیتا افراشی^۲

مصطفی عاصی^۳

چکیده

دل اندام‌واژه‌ای با گستره چندمعنایی وسیع در زبان فارسی است. در این پژوهش تلاش شد تا بر اساس داده‌های به‌دست‌آمده از اصطلاحات و ضرب‌المثل‌های فارسی، کاربردهای متفاوت واژه دل استخراج، طبقه‌بندی و تحلیل گردد. از این رو ۲۶۹ نمونه کاربرد واژه دل از فرهنگ‌ها و باورهای عامیانه از منابعی مانند کتاب کوچه شاملو، فرهنگ عامیانه ابوالحسن نجفی، فرهنگ سخن، فرهنگ معین، امثال و حکم دهخدا و فرهنگ کنایات منصور ثروت در قالب اصطلاح و ضرب‌المثل گردآوری شد. سپس داده‌ها به‌صورت دستی وارد نرم‌افزار excel شد، آنگاه تحلیل داده‌ها براساس مفاهیم معنی‌شناسی شناختی به‌ویژه استعاره، مجاز و طرحواره‌ها با تمرکز بر فرضیه بدنمندی صورت گرفت. گستره معانی این اندام‌واژه در شش طبقه: دل در نقش ظرف، مکان، شیء، انسان، اندام انسان، اندام حیوان واقع شد. در نهایت مشخص گردید معنی پیش‌نمونه دل اندام انسان و پربسامدترین معنی جایگاه تجربه عشق است. همچنین معانی‌ای علاوه بر آنچه در فرهنگ‌های لغت فارسی درج شده بود برای آن استخراج گردید.

کلیدواژه‌ها: معنی‌شناسی شناختی، چندمعنایی، اندام‌واژه، دل، استعاره، مجاز، طرحواره

۱- دانشجوی دکتری، دانشگاه آزاد واحد تهران جنوب / Simakiai@gmail.com

۲- دانشیار زبان‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی / a.afraشي.ling@gmail.com

۳- استاد زبان‌شناسی، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی / smostafa.assi@gmail.com

تبیین تمایز افعال قالب آگاهی - یافتن در فریم‌نت فارسی با رویکرد معنی‌شناسی قالب بنیاد

نسا میهن پرست^۱

ارسلان گلفام^۲

حیات عامری^۳

چکیده

در این پژوهش قصد داریم فرایند هم‌معنایی را که از جمله روابط مفهومی بااهمیت در نظام زبان و در مطالعات معنی‌شناختی است در حیطه افعال زبان فارسی و مشخصاً در قالب معنایی آگاهی - یافتن بررسی نماییم. قالب مذکور را از میان چند صد قالب معنایی موجود در فریم‌نت (شبکه قالبی) انگلیسی انتخاب نمودیم. فریم‌نت پروژه‌ای برخط در حیطه واژگان زبان انگلیسی است که بر پایه معنی‌شناسی قالب‌بنیاد بنا نهاده شده و آغازگر آن چارلز فیلمور در سال ۱۹۹۷ می‌باشد. رویکرد اصلی فریم‌نت این است که معنای بیشتر کلمات براساس قالب معنایی، توصیف انواع روابط، رویدادها و مشارکین در آنها قابل‌فهم‌تر خواهند بود و هدف آن ترسیم طیفی از ویژگی‌های نحوی و معنایی هر کلمه با تکیه بر پیکره‌های زبانی و حاشیه‌نویسی جملات است. در یک تعریف کلی از هم‌معنایی، می‌توان دو واژه را هم‌معنا یا مترادف دانست اگر بتوانند در زنجیره‌ای از واژگان به جای یکدیگر بنشینند، بدون آنکه در معنای کلی زنجیره تغییری حاصل شود. اما طبیعتاً این واحدهای زبانی علاوه بر وجوه اشتراک تفاوت‌هایی دارند که منجر به بقاء و دوام آنها در نظام زبان شده که اگر این طور نبود، در تقابل با اقتصاد زبانی قرار می‌گرفتیم. هدف ما در این پژوهش این است که تمایز میان افعال مورد بررسی را با استفاده از سازوکارهای حاکم بر فریم‌نت انگلیسی مدنظر قرار داده تا بتوانیم به علت ادامه بقای این افعال در زبان، با وجود شباهت ظاهری در معنا پی ببریم. لذا می‌خواهیم بدانیم چه تفاوتی میان فعل‌های مختلفی که هر کدام به‌نوعی معنای آگاهی یافتن را به ذهن متبادر می‌کنند وجود دارد و آیا فریم‌نت و سازوکارهای حاکم بر آن قابلیت یافتن این تفاوت‌ها را دارد یا خیر. دلیل استفاده از این شبکه واژگانی غنی پرداختن به جزئیات واحدهای واژگانی و موشکافی آنها با مدنظر قرار دادن قالب‌های معنایی و عناصر قالبی می‌باشد. برای گردآوری داده‌ها فرهنگ هشت جلدی سخن انوری (۱۳۸۱) را مبنای کار خود قرار داده و فعالی که هر یک به‌نوعی معنی آگاهی-یافتن را به ذهن متبادر می‌کردند استخراج کرده و سپس باتوجه به پیکره بنیاد بودن چارچوب نظری اثر حاضر و به‌قیاس از فریم‌نت انگلیسی برای هر کدام از این افعال جملاتی را از زبان فارسی معیار، از هر دو گونه گفتاری و نوشتاری، به روش کتاب‌خانه‌ای و از منابعی همچون پیکره همشهری (پژوهشگاه پردازش هوشمند علائم)، پیکره عظیم بیجن‌خان، جستجوگر ایرانی پارسی‌جو و تعدادی دیگر از سایت‌ها و وبلاگ‌های اینترنتی و پیکره شنیداری نگارنده استخراج نمودیم. سپس جملات مربوط به هر فعل را حاشیه‌نویسی کرده و با کمک جدول عناصر قالبی و بازنمودهای نحوی و جدول الگوهای ظرفیتی هر فعل، به تحلیل داده‌ها پرداختیم و نهایتاً به کارآمد بودن این شبکه در یافتن تمایز میان افعال هم‌معنا پی بردیم.

کلیدواژه‌ها: معنی‌شناسی قالب‌بنیاد، فریم‌نت، قالب آگاهی-یافتن، هم‌معنایی

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد زبان‌شناسی همگانی/ دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات / mhnprst@yahoo.com

۲- دانشیار گروه زبان‌شناسی/ دانشگاه تربیت مدرس / golfamarsalan@gmail.com

۳- دانشیار گروه زبان‌شناسی/ دانشگاه تربیت مدرس / hayatameri@yahoo.com

خوانش تقابلی‌های معنایی «مرگ و زندگی» بر اساس رویکرد شناختی: مطالعه موردی اشعار شاملو و سهراب

مسعود دهقان^۱

بهناز وهابیان^۲

چکیده

یکی از رفتارهای ظریف زبان که از قدیم متفکران را به خود مشغول داشته ساخت استعاره است. هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی و خوانش استعاره‌های به‌کار رفته در اشعار شاملو و سهراب از شاعران معاصر است که تحلیل و خوانش داده‌ها بر اساس رویکرد شناختی و به‌طور ویژه انگاره استعاره مفهومی (انگاره اسم) لیکاف و جانسون (۱۹۸۰) انجام پذیرفته است که از منظر این رویکرد در دو قلمرو مبدأ و مقصد به استعاره اشاره شده است. از آنجا که استعاره مفهومی برخاسته از ادراک و نظام مفهومی انسان است، می‌تواند محمل خوبی برای دستیابی به معانی پنهان و سامانه‌های فکری افراد باشد. ماهیت انجام این پژوهش توصیفی-تحلیلی و از نوع کیفی بوده که در آن به دلیل کمبود حجم مقاله نگارندگان به بررسی دو نوع استعاره «مرگ» و «زندگی» در اشعار شاملو و سهراب پرداخته‌اند. در فلسفه سهراب مرگ و زندگی دو قسمت از یک کل هستند. برای او همه چیز در طبیعت در جای خود قرار دارد. بنابراین مرگ نیز همچون زندگی در نظر سهراب همیشه حضور دارد. مرگ برای شاملو، هر چند «تجربه‌ای غم‌انگیز» است، اما به مفهوم عام آن یعنی پایان همه‌چیز و مردن شمع نیست. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد که شاملو و سهراب در اشعارشان به جای دو مفهوم «مرگ» و «زندگی» از مفاهیم انتزاعی دیگری بهره گرفته‌اند که نگاشت این دو مفهوم اصلی معانی آن مفاهیم را به درستی مفهوم‌سازی کرده است.

کلید واژه‌ها: معنی‌شناسی شناختی، انگاره اسم، قلمرو مبدأ و مقصد، شاملو، سهراب

۱- استادیار گروه زبان و ادبیات انگلیسی و زبان‌شناسی / دانشگاه کردستان / dehghan_m85@yahoo.com

۲- دکتری زبان‌شناسی و مدرس گروه آموزش زبان فارسی به غیرفارسی زبانان / دانشگاه بوعلی سینا / vahabian_behnaz@yahoo.com

تأثیر حرکت فرضی بر تفسیر صورت‌های زبانی

موردپژوهی «جنگ ایران و عراق»

علی عبداللهی نژاد^۱

علی ایزانلو^۲

چکیده

پژوهش حاضر با بررسی نحوه نام‌گذاری جنگ‌ها و همچنین نحوه عملکرد حرکت فرضی در چارچوب آرای تالمی (۲۰۰۰) ابتدا به بررسی و تبیین این حرکت شناختی در عبارت جنگ/ایران و عراق می‌پردازد و سپس بر اساس دو آزمون مصاحبه‌ای با ۲۰۰ شرکت‌کننده نشان می‌دهد که این عبارت دارای نوعی حرکت فرضی است که تداعی‌کننده آغازگری جنگ توسط ایران است. عبارتی که در محافل جهانی و محافل علمی داخل ایران به عنوان نامی رسمی و پرکاربرد برای این جنگ استفاده می‌شود. درنهایت، براساس استدلال‌های ارائه‌شده، پیشنهاد می‌شود تا بجای عبارت جنگ/ایران و عراق، از جنگ عراق و ایران، که حرکت فرضی آن با حقیقت مورد قبول جهانی آن نیز در یک راستاست استفاده شود.

کلیدواژه‌ها: حرکت فرضی، جنگ ایران و عراق، جنگ عراق و ایران، شناخت، الگوی توزیع

۱- دانشجوی دکتری زبان‌شناسی همگانی / دانشگاه فردوسی مشهد

۲- استادیار گروه زبان‌شناسی / دانشگاه فردوسی مشهد / نویسنده مسئول: aliizanloo@um.ac.ir

هستان‌شناسی رویدادهای حرکتی (MVO) با ابزار پروتج

فائقه شاه‌حسینی^۱

حوریه شاه‌حسینی^۲

چکیده

مقاله حاضر به گسترش هستان‌شناسی رویدادهای حرکتی با ابزار پروتج می‌پردازد. از آنجا که اطلاعات و منابع موجود در وب به صورت فرایندهایی رو به گسترش هستند و کاربران به درک مشترکی از آنها نیاز دارند، هستان‌شناسی نقشی کلیدی در مبادله اطلاعات و توسعه وب تک‌کلمه‌ای به سمت وب معنایی دارد. هستان‌شناسی مدلی مفهومی است که موجودیت‌های واقعی در دامنه‌ای خاص و روابط بین موارد را به صورت صریح و رسمی مدل‌سازی می‌کند. مشکل اساسی تهیه دستی هستان‌شناسی این است که وقت‌گیر، خسته‌کننده و دارای خطاست. در حالی که پروتج ابزاری برای ایجاد هستان‌شناسی است و این ابزار به ما این امکان را می‌دهد تا کلاس‌ها، ویژگی‌های داده‌ها، نمونه‌ها و سایر اطلاعات را اضافه کنیم و روی آنها استنتاج نماییم. مقاله حاضر نخست اهمیت استفاده از مفاهیم هستان‌شناسی در شبکه معنایی وب را تصریح می‌کند و در ادامه به دنبال آن است که الگویی برای رویدادهای حرکتی پیشنهاد دهد و با استفاده از هستان‌شناسی به کلاس‌بندی فعل‌ها می‌پردازد.

کلیدواژه‌ها: هستان‌شناسی (آنتولوژی)، رویدادهای حرکتی، معنی‌شناسی شناختی، ابزار پروتج

۱- دکتری زبان‌شناسی/ مدرس کالج بین‌المللی دانشگاه علوم پزشکی تهران/ f.shahhoseini@gmail.com

۲- دانشجوی زبان‌شناسی رایانشی/ دانشگاه اصفهان/ h.shahhoseini@gmail.com

قلمروهای مبدأ انتزاعی در فرایند شناخت در استعاره‌های مفهومی

حمید آقایی^۱

چکیده

در معناسناسی شناختی و مشخصاً در نظریه استعاره مفهومی قلمرو مبدأ قلمرویی ملموس دانسته شده که بر مبنای تجربه‌های بدنمند انسان شکل می‌گیرد. فرافکنی این قلمرو را به قلمرو مقصد که عموماً انتزاعی است سازوکار کلی مفهوم‌سازی در این نوع استعاره می‌دانند. علی‌رغم این با ملاحظه در استعاره‌های به کار رفته در زبان با استعاره‌هایی مواجه می‌شویم که قلمرو مبدأ آنها ملموس نیست. در این مقاله، با ذکر نمونه‌هایی از زبان روزمره فارسی که در آنها قلمرو مبدأ استعاره انتزاعی است نحوه تبیین این نوع استعاره را مورد بررسی قرار می‌دهیم. به این منظور به این فرض پرداخته می‌شود که آیا استعاره‌های مذکور، آنگونه که لیکاف و ترنر (۱۹۸۹) تعریف کرده‌اند، استعاره‌هایی مشابهتی‌اند یا خیر. چنین فرضی در اینجا با توجه به امکان تعمیم‌پذیری نسبی این نوع استعاره‌ها، چندان دقیق در نظر گرفته نمی‌شود. در این پژوهش همچنین نشان داده می‌شود که انگیختگی مجازی استعاره مغایرتی با انتزاعی بودن قلمرو مبدأ در استعاره نخواهد داشت. به این ترتیب در پژوهش حاضر بر مبنای ذهنیت‌گرایی تلاش می‌شود مفهوم تجربه در استعاره مفهومی گسترش پیدا کند. در این رویکرد تجربه به مثابه خوانش تلقی می‌شود و شامل خوانش جهان خارج به عنوان یک متن و خوانش متون دیگر از جمله متون گفتاری یا نوشتاری خواهد بود. بر این اساس، تکرار برخی تجربه‌ها به برجستگی آنها و به‌کارگیری‌شان در ساختارهای استعاری در قلمرو مبدأ می‌انجامد. این تجربه‌ها می‌توانند شامل تجربه سفر، وزن، قدرت و غیره باشند یا تجربه‌هایی که از خلال یک داستان، شعر یا هر روایت دیگری رخ می‌دهد. به این ترتیب برخی از مفاهیم انتزاعی که از طریق تکرار در یک فرهنگ برجسته شده و به شکل اسطوره درآمده‌اند دارای قدرت تصویرسازی مناسبی خواهند شد و قابلیت حضور در قلمرو مبدأ را پیدا خواهند کرد.

کلید واژه‌ها: استعاره مفهومی، قلمرو مبدأ، ذهنیت‌گرایی، تکرار، اسطوره

تحلیل علم‌سنجی آثار منتشر شده در حوزه معنی‌شناسی شناختی براساس پایگاه دادگان اسکوپوس در ده سال اخیر

المیرا اسماعیل پور^۱

چکیده

تحلیل علم‌سنجی یکی از بهترین روش‌های مطالعاتی کمی آثار نمایه‌شده در پایگاه‌های دادگان مختلف است. با بررسی نمودارهای آماری می‌توان به مطالعه کیفی آنها نیز پرداخت. در تحقیق حاضر از پایگاه دادگان اسکوپوس استفاده شده است. این پایگاه دادگان به‌عنوان یکی از بهینه‌ترین پایگاه‌های نمایه‌سازی در جهان به شمار می‌آید. برآیند این مطالعات می‌تواند به علاقه‌مندان هر حوزه در مسیر مطالعاتی‌شان دید وسیع‌تری دهد. مقاله حاضر سعی بر آن دارد تا گرایش جهانی تحقیقات در زمینه معنی‌شناسی شناختی و همچنین مطالعات انجام‌شده در بازه زمانی سال ۲۰۱۱ تا کنون را با توجه به ۶ معیار یعنی دسته‌بندی آثار براساس تعداد آنها، نوع منابع، مؤسسات حامی، کشورهای فعال، دانشگاه‌ها و نویسندگان فعال در این حوزه بررسی کند. هدف این مقاله دستیابی به دید وسیع‌تری درباره مطالعات انجام‌شده و گرایش جهانی در این حوزه است.

کلیدواژه‌ها: اسکوپوس، تحلیل علم‌سنجی، معنی‌شناسی شناختی

مطالعه استعاره و چندمعنایی در زبان فارسی

بهار پورشاهیان^۱

چکیده

یک بخش از ارتباطات انسان مربوط به تجربه درونی است. طبیعتاً تعداد زیادی عبارت وجود دارد که چنین تجربه‌ای را توصیف می‌کنند. با این وجود مطالعات نشان می‌دهند که از کلماتی که در حوزه‌های دیگر هستند نیز برای این نقش استفاده می‌شود. یکی از جدیدترین مطالعات که این موضوع را نشان می‌دهد تحقیقاتی است که به وسیله کورات (۱۹۲۱) انجام گرفته است. وی نشان داد کلماتی که احساس را در زبان‌های هندواروپایی بیان می‌کنند اغلب از کلماتی مشتق شده‌اند که به اعمال فیزیکی یا تجاربی که همراه این احساسات در سؤال هستند یا به بخش‌های بدن که تحت تأثیر عکس‌العمل‌های فیزیکی هستند ارجاع داده می‌شوند. یک مثال از این کلمات عبارت قلب است که علاوه بر اینکه به یک اندام در بدن ارجاع می‌شود، به عشق و شجاعت و غیره هم ارجاع داده می‌شود که وابسته به این حقیقت است که عملکرد قلب به‌طور قابل توجهی تحت تأثیر موقعیت‌های خطرناک و عاشقانه است. در این مقاله به بررسی معنای استعاره‌ای واژه دیدن در زبان فارسی بر اساس نظریه کورات (۱۹۲۱) پرداخته می‌شود و به توزیع آن در مثال‌هایی از فارسی توجه می‌شود. در این مقاله ما به مفهوم‌سازی‌های مربوط به حس دبداری توجه می‌کنیم. کلمه‌ای که در تعداد نسبتاً زیادی از عبارت‌های زبان فارسی دیده می‌شود.

کلیدواژه‌ها: استعاره، چندمعنایی، دیدن، دانش، احساسات

۱- عضو هیأت علمی گروه زبان‌شناسی / دانشگاه جهرم / bpourshahian@jahromu.ac.ir

بررسی حروف اضافه مضاعف از منظر نظریه شناختی

محمد رضا دهقان زاده^۱

چکیده

نوشته حاضر با عنوان بررسی حروف اضافه مضاعف اهمی است ناتمام در تبیین حروف اضافه مضاعف در زبان فارسی. تلاش شده است تا از منظر معنائشناسی شناختی و به ویژه بر اساس ابزار تحلیل پیکر (TR) و پهنه (LM) در چگونگی تصویرسازی فضا در زبان از طریق حروف اضافه به توجیه معنائشناختی حرف اضافه دوم در متمم های دو حرف اضافه ای بپردازیم. به همین منظور داده هایی را از متون مختلف مورد تجزیه و تحلیل قرار داده ایم؛ نتایج نشان می دهد که برخلاف تصور تحلیلگران پیشین صرف تأکید علت حضور حرف اضافه دوم نیست، بلکه به نظر می رسد حضور همزمان دو حرف اضافه تصویر کامل تری از پیکر در پهنه را در جمله کدگذاری می نماید؛ بنابراین حضور حرف اضافه دوم می تواند نقش مکمل معنایی داشته باشد و ساخت تصویری جمله را کاملاً دگرگون نماید.

کلیدواژه: حروف اضافه مضاعف، معنائشناسی شناختی، پیکر، پهنه

۱- دانشجوی دکتری زبان شناسی / دانشگاه فردوسی مشهد / dehghanreza19@yahoo.com

رویکردی شناختی اجتماعی به چندمعنایی واژگانی

مطالعه موردی: «شیرین»

سید محمود متشرعی^۱

فاطمه یوسفی راد^۲

چکیده

این مقاله به مطالعه چندمعنایی واژه «شیرین» در زبان فارسی در چارچوب زبان‌شناسی شناختی اجتماعی می‌پردازد. هدف این است که نشان دهد رویکرد زبان‌شناسی شناختی اجتماعی بهتر از رویکرد زبان‌شناسی شناختی استاندارد می‌تواند از عهده تبیین انعطاف در معانی مختلف واژه‌های چندمعنا برآید؛ در واقع این مقاله به پیروی از مدل رابینسون (۲۰۱۰، ۲۰۱۲، الف، ۲۰۱۲، ب، و ۲۰۱۴) نشان می‌دهد که چندمعنایی واژگانی را نمی‌توان به مفهومی ایستا که نزد تمام گویشوران زبان ثابت است تقلیل داد و اینکه متغیرهای اجتماعی مثل سن، جنسیت، طبقه اجتماعی، سطح سواد و غیره در آن مؤثرند. در این مقاله به طور خاص تأثیر دو متغیر اجتماعی سن و جنسیت بر تعداد و برجستگی هریک از معانی واژه چندمعنای «شیرین» نزد گویشوران مورد مطالعه قرار می‌گیرد. اطلاعات به روش کتابخانه‌ای (شامل مطالعه واژه‌نامه‌ها)، مصاحبه و پرسش‌نامه جمع‌آوری شده‌اند. روش پژوهش توصیفی-تحلیلی و نیز میدانی و روش تحلیل داده‌ها نیز تلفیقی (کمی و کیفی) است. داده‌ها از ۲۰۰ آزمودنی، شامل ۱۰۰ نفر مرد و ۱۰۰ نفر زن فارسی زبان تهرانی در ۴ طبقه سنی برای هر دو گروه، گردآوری شده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد که زبان‌شناسی شناختی اجتماعی می‌تواند تبیین‌های دقیق‌تری در خصوص تنوع معنایی واژه‌های چندمعنا و تأثیر متغیرهای اجتماعی جنسیت و سن بر تعداد و برجستگی هریک از معانی به دست دهد؛ بدین ترتیب که معانی مختلف واژه چندمعنای مذکور در میان گویشوران زن و مرد متعلق به گروه‌های سنی متفاوت توزیع یکسانی نداشته و تصادفی نیست، بلکه به میزان چشم‌گیری تحت تأثیر سن و جنسیت می‌باشد.

کلیدواژه‌ها: زبان‌شناسی شناختی اجتماعی، چندمعنایی، سن، جنسیت

۱- دکتری زبان‌شناسی/ دانشگاه علامه طباطبائی/ نویسنده مسئول / m.motesharrei@gmail.com

۲- استادیار زبان‌شناسی/ دانشگاه پیام نور

ضرب‌المثل‌های عامیانه ترکی آذری از منظر معنی‌شناسی شناختی

فرزانه موسوی^۱

رامین گلشائی^۲

فریده حق‌بین^۳

چکیده

مطالعه ضرب‌المثل‌ها در هر زبانی می‌تواند سرنخ‌هایی از مقولات مفهومی و ادراکی گویشوران آن زبان به دست دهد. در این پژوهش ضرب‌المثل‌های ترکی آذری در چارچوب معنی‌شناسی شناختی تحلیل شده‌اند تا شیوه مفهوم‌سازی تجارب روزمره گویشوران ترکی‌زبان به دست داده شود. برای این منظور، ۴۷۰ ضرب‌المثل ترکی آذری به روش کتابخانه‌ای و مصاحبه گردآوری شدند و بر اساس نظریه استعاره مفهومی و طرحواره‌های تصویری مورد بررسی و تحلیل قرار گرفتند. یافته‌های پژوهش نشان دادند که حوزه مبدأ «حیوان» و طرحواره «ظرف‌بودگی» دارای بیشترین بسامد و حوزه‌های مبدأ «گرما-سرما» و «مسیر» و طرحواره «تعادلی» داری کمترین بسامد بوده‌اند. نتایج پژوهش حاکی از نقش پررنگ استعاره‌های مربوط به حیوانات و نیز طرحواره‌های ظرف‌بودگی در ضرب‌المثل‌های ترکی آذری و در مفهوم‌سازی تجارب روزمره گویشوران ترکی‌زبان است.

کلیدواژه‌ها: معنی‌شناسی شناختی، استعاره مفهومی، طرحواره تصویری، ترکی آذری، ضرب‌المثل

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد زبان‌شناسی / دانشگاه الزهرا / fdotmousavi@gmail.com

۲- استادیار گروه زبان‌شناسی / دانشگاه الزهرا

۳- استاد گروه زبان‌شناسی / دانشگاه الزهرا